

OW2001 Invulling schipdeel St-Janskerk en omgeving

Situering

In blauw: de zone die mee opgenomen wordt in het project, met links van de kerk het gemeentehuis

Historiek

Op 16 oktober 2014 legde een verwoestende brand de Sint-Jan-de-Doperkerk bijna volledig in de as. Enkel de kerkmuren en een deel van de centrale vieringtoren bleven overeind. De sacristie met de daar aanwezige kostbaarheden bleef volledig gespaard van de brand. Het dak van het kerkschip, zijbeuken, zijkappelen alsook de middentoren zijn door de brand volledig ingestort.

Kort na de kerkbrand werd beslist het oudste en meest waardevolle deel van het kerkgebouw te reconstrueren en in ere te herstellen met oog op het blijvend organiseren van de eredienst. Het gaat hierbij over het koor, de sacristie en klokkentoren. De restauratie- en heropbouwwerken zijn momenteel in uitvoering. Er is tijdens de opmaak van het ontwerp gekozen voor een casco-afwerking om alle mogelijkheden naar verbinding toe met het schipdeel (technieken,...) te behouden. Belangrijk hierbij is dat de openingen van het torendeel naar het schip voorlopig ingevuld worden met een wachtgevel (houten beplating met bitumineuze waterdichting). De afwerking van het torendeel maakt dus deel uit van een aparte ontwerpdracht en behoort dus niet tot voorliggende studieopdracht 'invulling schipdeel en omgeving'.

Voor het schipdeel werd een eerste visie ontwikkeld waarbij het schipdeel voor een deel een profane ruimtelijk invulling kreeg en voor een deel een liturgisch/multifunctionele ruimtelijke invulling. De profane invulling bestond uit een invulling als deel van het gemeentehuis. Door de hoge geraamde kostprijs van het uiteindelijk ontwerp, en het feit dat er zich een opportuniteit voordeed in de vorm van een aankoop van een bedrijfsgebouw waar alle gemeentelijke diensten kunnen worden ondergebracht, werd dit project stopgezet.

De toekomst van het schipdeel bleef een tijdlang onzeker. Er moest er een nieuwe visie ontwikkeld worden voor de invulling van het schip. Het gemeentebestuur koos om het ganse schip een profane invulling te geven met oog op polyvalent gebruik. Hiervoor was een beslissing tot vrijgeving van dit kerkgedeelte nodig. Het vrijgeven van het schipdeel verkreeg de gemeente Anzegem op 24 februari 2020.

Om te komen tot een visie op het schipdeel werd in 2021 een beroep gedaan op de begeleiding door het Projectbureau Herbestemming Kerken. Naast nieuwe inzichten over de invulling van het schip, werd ook gevraagd een visie te ontwikkelen voor de site naast de kerk (zone van het gemeentehuis en parking). Aangezien het de bedoeling is alle gemeentelijke diensten onder te brengen in het nieuwe gemeentepunt langs de Heirbaan, zal het huidige hoofdgemeentehuis naast de kerk immers binnen enkele jaren verlaten worden.

Zicht op afgebrande schipdeel

Met het 'herinrichten' van het oudste gedeelte van de kerk voor liturgische eredienst, samen met een polyvalente/multifunctionele invulling in het voormalige schip, beoogt het gemeentebestuur van Anzegem dat de kerk opnieuw haar centrumplek als ruimte voor de gemeenschap zal vervullen. Een plek waar de burger zich betrokken voelt, een plek voor sociaal contact, recreatie en ontmoeting. Parochiekerk Sint-Jan de Doper en Sint-Eligius wordt zo (op)nieuw het kloppend hart voor de omringende gemeenschap.

Het ontwerpend haalbaarheidsonderzoek van het Projectbureau Herbestemming Kerken werd opgeleverd in oktober 2021.

De studie bevat een uitgebreide analyse. Daarnaast werden drie scenario's voor de herinvulling van het schip nader bekeken. Dit scenario-onderzoek gaat hand in hand met de zoektocht naar de mogelijkheden tot consolidatie en instandhouding van de bestaande (instabiele) constructie (de natuursteen kolommen bevinden zich door de brand in zeer slechte toestand; herstel ervan is wellicht uitgesloten).

Het studiewerk leidde ook tot een finale keuze voor schip; namelijk als open buitenruimte, waarbij de bestaande buitenwanden integraal worden behouden en geconsolideerd. Voor de voorkeursscenario werd in het haalbaarheidsonderzoek ook een raming opgemaakt, die door de gemeente wordt gehanteerd als basis voor deze opdracht.

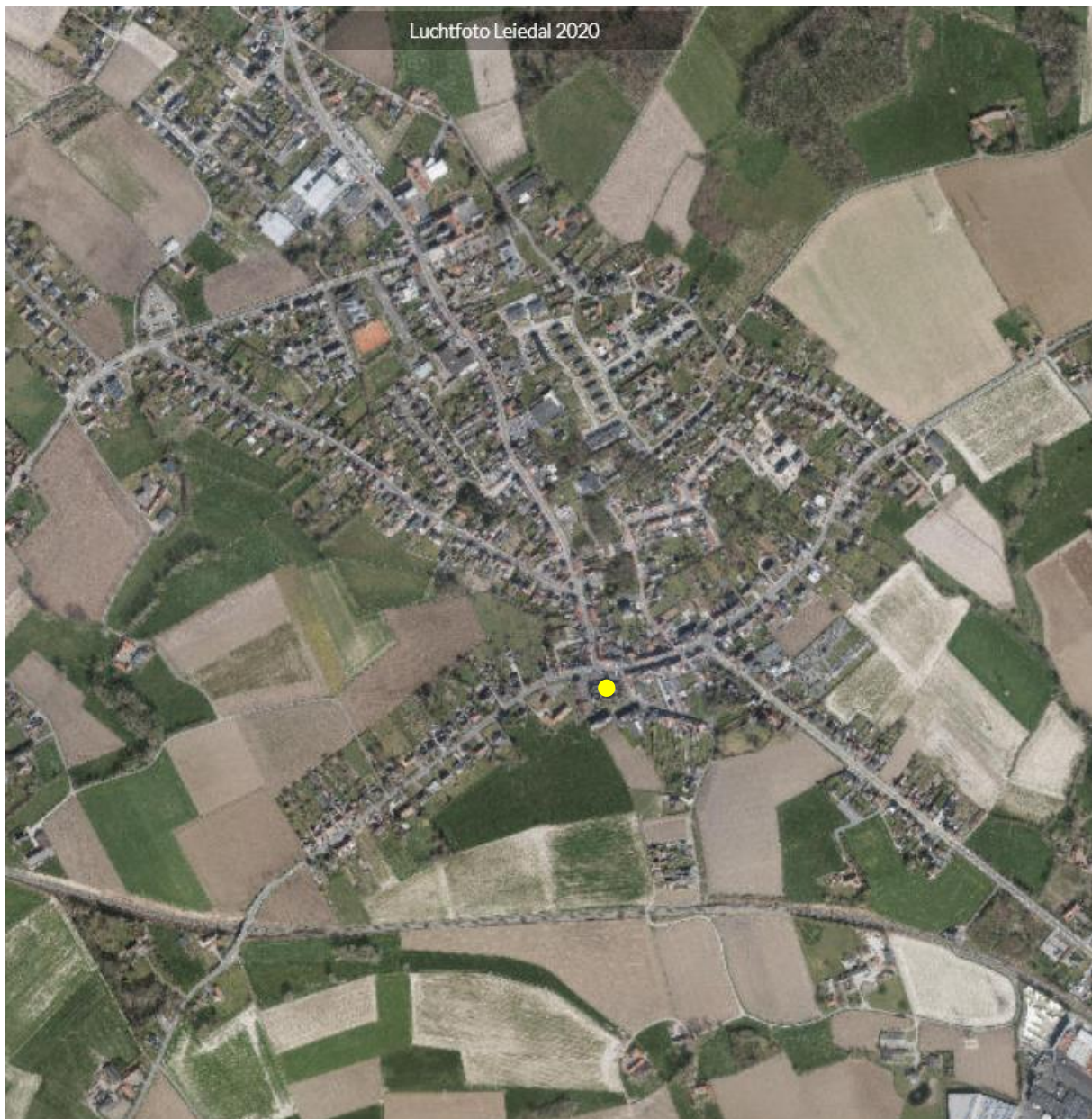
Het eindrapport bevestigt de opportuniteiten om het schip van de kerk, samen met de gronden rond de kerk, een invulling te geven als nieuwe publieke ruimte.

De haalbaarheidsstudie zal ter beschikking worden gesteld aan de geselecteerde ontwerpteam bij de briefing van de opdracht.

Ambities en uitgangspunten

De kerk en gemeentehuis van Anzegem liggen niet, zoals de meeste kerken, centraal in het dorp, maar wel op de zuidelijke rand, daar waar het dorp het golvende landschap van het Interfluvium raakt. Deze connectie is echter niet visueel aanwezig door de bebouwing rondom de kerk. Met de afbraak van de gemeentehuis wil Anzegem deze link weer (deels) herstellen.

Dankzij zijn golvende reliëf (o.a. Tiegemberg) en de korte afstand tot de Vlaamse Ardennen is Anzegem onderdeel van vele toeristische wandel- en fietsroutes (o.a. Land van Stijn Streuvels) die druk worden bezocht. De nieuwe kerkomgeving kan binnen dit verhaal een plek worden van verknoping, waar mensen even halt houden.

Zicht op de kerk vanaf de spoorweg

Voor de bewoners van Anzegem wenst het gemeentebestuur deze plek een nieuwe betekenis te geven voor gemeenschapsgebonden gebruik; een nieuwe verblijfsruimte toegankelijk voor iedereen en waarbij ontharding kan worden ingezet om de link tussen dorp en landschap opnieuw te realiseren. Dit is om de kerkomgeving als hart van het dorpscentrum van Anzegem opnieuw te ontsluiten voor een breder publiek. Belangrijk hierbij is dat wordt gezocht naar een vernieuwde en versterkte verankering van de kerkomgeving in het omliggende dorpsweefsel en met de buurtgebonden functies. De gemeente is op zoek naar een kwalitatieve invulling met een multifunctioneel gebruik. De kerkomgeving blijft haar publiek karakter behouden, maar kan tijdelijk en beperkt voor festiviteiten worden ingezet (al dan niet aanvullend op een activiteit die plaatsvindt in het schipdeel).

De sloop van het gemeentehuis kan bijdragen tot vernieuwde inzichten op deze omgeving. Het haalbaarheidsstudie onderzocht de mogelijkheden tot invulling van de zone rond de kerk, waarbij de voorstellen gedaan worden om als vervanging van het gemeentehuis ofwel een parking te voorzien of een gebouw met een beperkte footprint. Het college wenst hieromtrent nog geen richting aan te geven en creatieve insteken van de ontwerper af te wachten. Deze kunnen breder gaan dan de suggesties in het eindrapport.

De invulling van het schipdeel als open buitenruimte ziet het gemeentebestuur eerder als binnentuin dan als plein. Het is bvb. niet het opzet hier een wekelijkse markt te laten plaatsvinden.

Specifiek voor de herinrichting van het schipdeel belicht het haalbaarheidsrapport enkele aspecten rond het voorkeursscenario, zoals de invulling van de zone binnen het schip, de doorwaadbaarheid en de consolidatiestrategieën.

Onroerend Erfgoed gaf hieromtrent aan:

- te streven naar een maximaal behoud van de kolommen/bogen, voor zover dit haalbaar is m.b.t. de stabiliteit. Dit zal grondig onderzocht moeten worden binnen de ontwerpopdracht.
- dat bijkomende perforaties in de gevels verder onderzocht kunnen worden
- dat de spantconstructie interessant is als verwijzing naar de hallenkerktypologie maar moet architecturaal verfijnd worden. Dit komt nu zwaar over.

Het college gaf aan:

- geen uitkijktoren te willen. Ook Onroerend Erfgoed is hier geen vragende partij;
- geen infrastructuur voor keuken of sanitair te willen voorzien.

Zoals hierboven aangeven, is de afwerking van het torendeel onderwerp van een aparte ontwerpopdracht. Het gemeentebestuur gaat er voorlopig van uit dat de definitieve dichting van de openingen van het torendeel naar het schip deel zullen uitmaken van de opdracht van het torendeel, maar overleg en afstemming met de ontwerper 'schipdeel met omgeving' zal hier noodzakelijk zijn. Daarom wordt gevraagd aan de ontwerper 'schipdeel met omgeving' om, bij opmaak van het inrichtingsplan, hieromtrent ook een visie uit te werken, zodat beide projecten bij uitvoering resulteren in een geïntegreerd project.

De procedure voor het aanstellen van de ontwerper 'afwerking torendeel' zal binnenkort gestart worden, zodat deze gekend zou moeten zijn tegen de gunningsfase binnen de WinVorm-procedure.

Omschrijving opdracht

De gemeente wil eerst een visieplan opmaken voor de ganse kerkomgeving (dit is de kerk met omgeving, inclusief het gedeelte waar het gemeentehuis staat – zie kaart op pag.1). Met dit visieplan wil de gemeente de resultaten vanuit het haalbaarheids-onderzoek verder concretiseren en visualiseren, om zo te komen tot een duidelijk toekomstplan voor deze nieuwe publieke omgeving.

De uitvoering van de werken zal gefaseerd gebeuren, namelijk in een eerste fase de inrichting van het schipdeel (op korte termijn) en vervolgens - na afbraak van het gemeentehuis - wenst de gemeenten de ganse omgeving rondom de kerk heraan te leggen.

Om deze en budgettaire redenen zal de opdracht verdeeld worden in een vast deel en een voorwaardelijk deel.

Vast deel:

- de opmaak van een visieplan
- de opmaak van het voorontwerp uitvoeringsplannen voor het schipdeel en de invulling van de zone rond de kerk en van het gemeentehuis.
- de volledige studie tot en met de begeleiding van de uitvoering van de bouwwerken en omgevingswerken voor het schipdeel

Voorwaardelijk deel :

- de volledige studie tot en met de begeleiding van de uitvoering van de werken voor de invulling van de zone rond de kerk en van het gemeentehuis. Het studiewerk voor dit deel kan pas aangevat worden na aparte gunning door het opdrachtgevend bestuur. In geen geval kan de opdrachtnemer schadevergoeding eisen indien dit deel niet gegund wordt.

Stap 1: Visieplan voor schipdeel en kerkomgeving

Vertrekkend vanuit de principes van het voorkeursscenario uit het haalbaarheids-onderzoek en de hierboven beschreven uitgangspunten, wordt gevraagd een visieplan op te maken voor het schipdeel en de invulling van de zone rond de kerk en van het gemeentehuis. De bedoeling is een geïntegreerde visie te bekomen op het ganse projectgebied in zijn ruimere context. Meervoudig ruimtegebruik en toekomstbestendigheid zijn hier kernbegrippen.

De ontwerper levert een bundel af met waarbij het visieplan wordt verduidelijkt aan de hand van plannen, snedes, referentiebeelden aangevuld met tekst en minstens twee visualisaties (3D beelden of afgewerkte schetsen).

Op basis van dit bundel zal een participatiemoment met de bevolking gehouden worden. Het is de bedoeling dat de input uit het participatiemoment aanvullende insteken oplevert voor het verdere ontwerptraject richting uitvoering. De ontwerper doet de begeleiding van dit moment.

Stap 2: Opmaak van voorontwerp voor schipdeel en kerkomgeving

Het visieplan wordt vervolgens verder verfijnd in het voorontwerp, met een uitgewerkte raming.

Stap 3: Studie tot en met begeleiding van de uitvoering van de herinrichting schip

Dit omvat de opmaak van het dossier omgevingsvergunning, de opmaak van het aanbestedingsbundel, het opmaken van het aanbestedingsverslag en het toezicht op de werken voor de herinrichting van het schipdeel.

Het archeologisch onderzoek in het schipdeel is reeds uitgevoerd tijdens het traject van het eerste ontwerp invulling schipdeel.

Na opmaak van het ontwerp zal een infomoment voor de bevolking worden gehouden. De ontwerper begeleidt dit inhoudelijk.

Profiel ontwerpers:

Een multidisciplinair ontwerpteam (stedenbouw, landschapsarchitectuur, architectuur, participatie) met sterke deskundigheid ten aanzien van volgende klemtonen in de opdracht :

- omgang met het unieke erfgoed,
- respect voor de hoge historische waarde,
- studie van de stabiliteit (o.a. m.b.t. in stand houden topgevels, kolommen, bogen)
- omgevingsaanleg

Budget Visieplan

- forfaitair bedrag van 20.000 Euro excl. btw.

Raming en honorarium voor uitvoering werken:

Voor de restauratie van het schipdeel en de omgevingsaanleg wordt gewerkt met vaste ereloonpercentages:

	Restauratie ruïne	Binnentuin schip	Heraanleg omgeving kerk	
Raming excl BTW	€ 1.070.000	€ 250.000	€ 410.000	
Ereloonpercentage	13%	8%	8%	
Erelonen	€ 139.100	€ 20.000	€ 32.800	
			Totaal excl BTW	€ 191.900

Bouwheer: gemeente Anzegem

Contactpersoon Bouwheer: Dimitri Goemaere

Contactpersoon WinVorm: Bert Kestelyn

Voorzitter jury: Dietlinde Verhaeghe

Extern Jurylid: Nog te bepalen

Vergoeding ontwerpers: -
3.250 € exclusief BTW per laureaat

Locatie bouwplaats: Anzegem (deelgemeente Anzegem)

Timing procedure:

- Selectievergadering: nog niet gekend
 - 1e briefing: nog niet gekend
 - Indienen: nog niet gekend
 - Jury: nog niet gekend
 - Gunning: nog niet gekend
-

Geselecteerde deelnemers: nog niet gekend

Gunning: nog niet gekend
